

Co zrobić, aby wziąć udział w procesie

Uzyskanie statusu strony jest możliwe, gdy do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej poszkodowany przedsiębiorca złoży oświadczenie, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

W przypadku postępowania karnego toczącego się przed sądem (tj. najczęściej po złożeniu aktu oskarżenia przez prokuratora), przedsiębiorca nie uzyskuje automatycznie statusu strony. Zasadniczo w tym postępowaniu stronami są oskarżony i oskarżyciel publiczny (prokurator).

Przed sądem pierwszej instancji

Uzyskanie statusu strony jest jednak możliwe w sytuacji, gdy do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej poszkodowany przedsiębiorca złoży oświadczenie, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Wniosek ten może on złożyć zarówno pisemnie, jak i ustnie do protokołu rozprawy, zyskując tym samym uprawnienie do składania pism procesowych, w tym środków odwoławczych od orzeczeń sądowych. Istotnym uprawnieniem przedsiębiorcy występującego w roli oskarżyciela posiłkowego jest kompetencja do złożenia apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji. W tym zakresie jednak należy pamiętać, że działając jako oskarżyciel posiłkowy, przedsiębiorca może skarżyć apelacją jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom. Co do zasady więc będą to rozstrzygnięcia uniewinniające oskarżonego, umarzające postępowanie z uwagi na brak podstaw albo niedopuszczalność dalszego prowadzenia postępowania karnego, czy też rozstrzygnięcia, które nie uwzględniają interesu pokrzywdzonego przedsiębiorcy (w tym chociażby niekorzystne rozstrzygnięcia sądu dotyczące obowiązku naprawienia szkody).

Przedsiębiorca, nie posiadając statusu oskarżyciela posiłkowego, nie będzie mógł skarżyć rozstrzygnięć sądu karnego, które naruszają jego prawa lub szkodzą jego interesom. Jedyne wyjątek dotyczy uprawnienia do zaskarżenia w drodze apelacji wyroku sądu karnego warunkowo umarzającego postępowanie, wydanego na posiedzeniu.

Wyrównanie strat

Poza uprawnieniem do występowania jako oskarżyciel posiłkowy, pokrzywdzony przedsiębiorca może przed sądem karnym dochodzić wyrównania szkody, którą poniósł w wyniku popełnionego przez oskarżonego przestępstwa. Najprostszym i najpewniejszym sposobem uzyskania przez niego rozstrzygnięcia, w którym sąd orzeknie o obowiązku naprawienia szkody, jest złożenie sądowi karnemu stosownego wniosku o naprawienie szkody w całości lub w części bądź zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Nałożenie na skazanego obowiązku naprawienia szkody jest jednym ze środków karnych przewidzianych w kodeksie karnym (art. 46 k.k.). Zasadniczo sąd karny jest zobowiązany do umieszczenia w wyroku obowiązku naprawienia szkody, jeżeli:

- wydaje wyrok skazujący oskarżonego,
- pokrzywdzony (albo prokurator) złożył wniosek o naprawienie szkody.

Przedsiębiorca, nie mając statusu oskarżyciela posiłkowego, nie może skarżyć rozstrzygnięć sądu karnego, które naruszają jego prawa lub szkodzą jego interesom. Wyrokiem skazującym jest wyrok, w którym następuje przypisanie oskarżonemu przestępstwa i rozstrzygnięcie co do kary i środków karnych. Wątpliwości natomiast powstają w zakresie wyroku, w którym sąd odstępuje od wymierzenia oskarżonemu kary. Co do zasady wątpliwości natomiast nie powinno być w przypadku wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, który, jak wskazuje Sąd Najwyższy, nie ma charakteru wyroku skazującego (wyrok Sądu Najwyższego z 3 października 2008 roku, III KK 167/08, Legalis numer 120844). W przypadku jednak wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, sąd obligatoryjnie zobowiązuje sprawcę do naprawienia szkody (art. 67 § 3 k.k.).

Do pierwszego przesłuchania

Istotne jest, aby poszkodowany przedsiębiorca złożył sądowi wniosek o naprawienie przez oskarżonego spowodowanej przestępstwem szkody najpóźniej do zakończenia pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego na rozprawie głównej.

Jeżeli opisane wyżej warunki zostaną spełnione, sąd karny jest zobowiązany do wydania rozstrzygnięcia o obowiązku naprawienia szkody. Co ważne, uzyskanie takiego rozstrzygnięcia nie wymaga ponoszenia jakichkolwiek kosztów sądowych. Do uzyskania środka prawnego, dzięki któremu będzie można dochodzić naprawienia szkody na drodze postępowania egzekucyjnego wystarczy sam wniosek i wyrok skazujący. Zgodnie bowiem z przepisami kodeksu postępowania karnego sąd, który orzekał co do roszczeń majątkowych, nadaje na żądanie osoby uprawnionej klauzulę wykonalności orzeczeniu podlegającemu wykonaniu w drodze egzekucji.

Uzyskanie statusu strony jest możliwe, gdy do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej poszkodowany przedsiębiorca złoży oświadczenie, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

Roszczenia lub żądania, które nie zostały objęte obowiązkiem naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę mogą być dochodzone na drodze postępowania cywilnego.

Bez opłaty od pozwu

Poszkodowany podmiot gospodarczy, zamiast składać wniosek o naprawienie szkody, może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej wytoczyć przeciw oskarżonemu powództwo cywilne w celu dochodzenia w postępowaniu karnym roszczeń majątkowych wynikających bezpośrednio z popełnienia przestępstwa. Korzyść wynikająca z takiego działania polega na tym, że przedsiębiorca jest tymczasowo zwolniony z obowiązku uiszczenia

opłaty od pozwu. Mając natomiast na uwadze, że zasadniczo opłata od pozwu w postępowaniu cywilnym wynosi 5 proc. od dochodzonej należności, wskazane ułatwienie dla powoda jest bardzo korzystne. Sąd karny merytorycznie rozstrzyga o wytoczonym powództwie w przypadku skazania oskarżonego. W przypadku innego rozstrzygnięcia, sąd karny pozostawia pozew bez rozpoznania. Sąd karny może również pozostawić powództwo cywilne bez rozpoznania w przypadku, gdy materiał dowodowy ujawniony w toku rozprawy nie wystarcza do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego, a uzupełnienie tego materiału spowodowałoby znaczną przewlekłość postępowania. Pozostawienie pozwu cywilnego bez rozpoznania nie wyłącza skierowania takiego samego pozwu do sądu cywilnego.

Powództwo cywilne w postępowaniu karnym, w przeciwieństwie do wniosku o naprawienie szkody, może okazać się nieskuteczne, jeżeli sąd karny uzna, że brak jest wystarczającego materiału dowodowego do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego.

Autor: Mateusz Oskroba, prawnik, Kancelaria Prawna Piszcz i Wspólnicy